

Tiber

Patet ora liguriæ inter amnes uarum & macram. cxxi. M. pas. Adhæsitur septimæ in qua hetruria est ab amne macra: & ipsa mutatis sæpe nominibus. Umbros inde exegere antiquitus pelasgi. Hos lydi: a quorum rege tyrrheni. mox a sacrificio ritu lingua græcorum tusci sunt cognominati. Primum he- truriæ oppidum luna portu nobile. Colonia luca a mari recedens: priorq; ipsa inter amnes Aeseræ & arnum orta a Pelope pisiq; siue a tenucanis græca gente. Vada uolateranea: fluuius cecina: populo- nium hetruscorum quondam hoc tantum in littore. Hinc amnes prilæ: mox umbro nauigiorum ca- pax: & ab eo tractus umbriæ portusq; telamon: cosa uoluentium a populo Ro. deducta grauisce castre nouam: pyræ: cæretanus amnis: & ipsum cære. Intus mil. passibus quattuor agillam a pelasgis condi- toribus dictum alium: phregune. Tyberis amnis a macra. cclxxiiii. Mil. pass. Intus colonia falisca ar- gis orta ut auctor est Cato quæ cognominatur hetruscorum lucus. Colonia rusellana: senensis: curto- na: decætero aretini ueteres: aretini fidentiores: aretini iulenses: amitinenses: aquenses cognomine tau- rini: blerani: cortonenses: capinates: clusini noui clusini ueteres: fluuentini præfluenti arno appositæ: fe- sule: ferentinum: fescennia: hortanum: herbanum: nepeta. Nouem pagi præfecture claudia. Foro Clo- dii: pistorum: perusia. suanenses: saturnini qui ante aurinini uocabantur: sudertani: statones: tarqueniæ- ses: thuscanienses: uetulonienses: ueretani: uesentini: uolaterani cognomine hetrusci: uolsinienses in eadem parte. Oppidorum ueterum nomina retinent agri crustuminus caetranus. Tyberis antea Ty- bris appellatus: & prius albula e media fere longitudine apennini finibus aretinorum profluit: tenuis primo nec nisi piscinis corruatus: emisusq; nauigabilis: sicuti tinia & glanis influentes in eum noue- norum ita conceptu dierum si non adiuuent hymbres: sed Tyberis propter aspera & confragosa. Ne sic quidem præterquam trabibus uerius quam ratibus longe meabilis fertur p. c. l. Mil. d. non procul tiferino perusia & orriculo: hetruriam ab umbris ac fabinis: mox citra. xiii. Mil. passib⁹. urbis ueientem agrum a crustumino: dein fidenate: latinumq; a uaticano dirimens. Sed intra tiniam & glanim duo- bus & xl. fluuiis auctus: precipuis autem nare & anieue: qui & ipse nauigabilis. Latium includit a tergo Nec minus tamen aquis ac tot fontibus in urbem perductis. Et ideo quamlibet magnarum nauium ex italo mari capax rerum in toto orbe nascentium mercator placidissimus. Pluribus prope solus q̄ cæteri in omnibus terris amnes accolitur aspiciturq; uillis. Nulliq; fluuiorū minus licet inclusis utrinq; lateribus: nec tamen ipse pugnat quamquam creber ac subitis incrementis: & nusquam magis aquis quam in ipsa urbe stagnantibus. Quinimmo uates intelligitur potius ac mōitor auctu semper religio- sus uerius q̄ sæuus. Latium antiquum a Tyberi circeios seruatum est. M. passuum. l. longitudine. Tam- tenues primordio imperii fuere radices. Colonis sæpe mutatis tenuere alii aliis temporibus. Aborigi- nes: pelasgi: archades: siculi: arunci: rutyli. Et ultra circeos uolsi: osci: ausones unde nomen modo la- tii processit ad lirin amnem. In principio est ostia colonia a romano rege deducta. Oppidum lauren- tum lucus solis indigetis. Amnis numitius. Ardea a Danae Persei matre condita. Dein quondam aphro- disium antium colonia. Astura flumen & insula. Fluuius nymphæus: clostra romana. Circei quondam insula immenso quidem mari circumdata si creditur Homero & nunc plane. Mirum est quod hac de re tradere hominum notitiæ possumus. Theophrastus qui primo externorum aliqua de romanis dili- gentius scripsit. Nam Theopompus autem quem nemo mentionem habuit urbem duntaxat a gallis ca- ptam dixit. Clitarchus ab eo proximus legationem tantum ad Alexandrum missam. Hic iam plusq; & fama circeiorum insulæ & mensuram posuit stadia. lxxx. in eo uolumine quod scripsit Nicodoro atheniensium magistratui: qui fuit urbis nostræ. cccclx. anno. Quicquid est ergo terrarum propter. x. M. pas. prope ambitus adnexum insulæ. Post eum annum accessit italiæ aliud miraculum. A circeis pa- lus pontina est quem locum. xxiii. urbium fuisse Mutianus ter consul prodidit. Dein flumen ufens su- pra quod tarracina oppidum lingua uolsorum anxur dictum. Ibi fuere amyclæ a serpentibus deletæ. Dein lacus fundanus: caieta portus. Oppidum formiæ antiqua læstrigonum sedes. Ultra fuit oppidū pyræ: colonia minturnæ lyri amne diuisa glanico appellato. Sinuessa extremum in adiecto latio quā quidam dixere sinopem uocitatam. Hinc fœlix illa campania est. Ab hoc sinu incipiunt uitiferi col- les & temulentia nobilis succo per omnis terras inclyto atq; ut ueteres dixere somnum Liberi pa- tris cum Cerere certamen. Hinc setini & cecubi obtenduntur agri. Iis iunguntur salerni caleni. Dein consurgunt massici gaurani surrentiniq; montes. Ibi laborini campi sternuntur & in delicias alicæ politur mensis. Hæc littora fontibus calidis rigantur præterq; cætera in toto mari conchylio pisce nobili annotantur. Nusquam generosior oleæ liquor. Et hoc quoq; certamen humanæ uolupta- tis tenuere osci græci umbri tusci Campani In ora sauo fluuius. Vulturum oppidum cum am- ne. liternum cumæ calcidensium misenum portus baiarum bauli lacus lucrinus & aueruus. Iu- xta quem cimerium oppidum quondam Dein puteoli colonia dicæarchia dicti potesquæ phle- græi campi. Acherusia palus cumis uicina. Littore autem hoc neapolis chalcidensium & ipsa parthenope a Tumulo Syrenis appellata. Herculanium Pompeii haud procul expectante.